

ALTEERRA

RESEARCH INSTITUUT VOOR DE GROENE RUIMTE

Monitoring Natuurverbinding Horneboeg & Zwaluwenberg

Versie: september 2017

Kale rode bosmier foeragerend op nectar van wilgbloesem

Inhoud

1. Inleiding
2. Bosmieronderzoek
3. Vegetatie
4. Herpetofauna onderzoek
5. Verbreding A27
6. Camerabeelden
7. Stagiaires gezocht
8. Planning
9. Colofon

“Wat dragen de natuurbruggen Horneboeg en Zwaluwenberg bij aan de dierpopulaties in de omliggende natuurgebieden?” Dit is de vraag die het onderzoeksteam van RPS, Alterra en Movares samen met vrijwilligers en studenten gaat beantwoorden. Het onderzoek startte in 2014, loopt zeven jaar en vindt plaats in opdracht van de Provincie Noord-Holland met medewerking van het Goois Natuurreservaat, Rijkswaterstaat en ProRail. Deze nieuwsbrief informeert u over de voortgang.

1. Inleiding

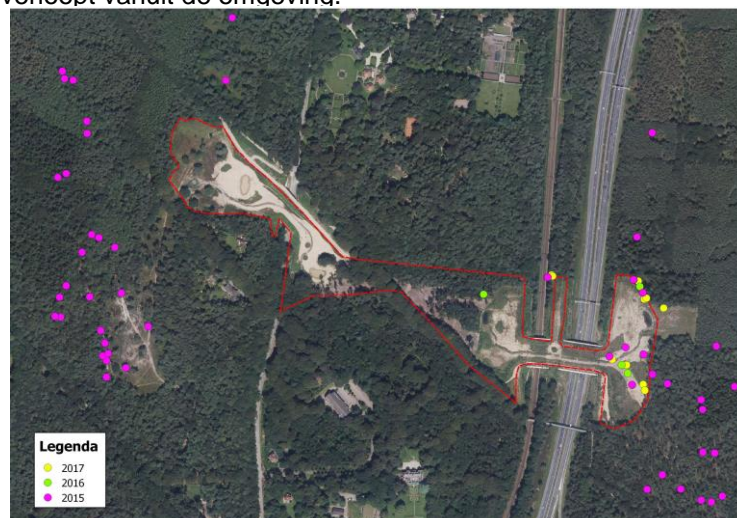
Dit jaar is het planten- en reptielenonderzoek uit 2014 herhaald. Zes studenten hebben onder leiding van Edgar van de Grift het herpetofauna-onderzoek uitgevoerd. Op beide natuurbruggen is de vegetatie op beide natuurbruggen gekarteerd. In 2015 is het onderzoek naar bosmieren gestart en in 2016 en 2017 voortgezet. Deze nieuwsbrief geeft een voorproef van de resultaten.

2. Bosmieronderzoek

In 2015 hebben twee studenten die de opleiding Bos- en natuurbeheer volgden aan de hogeschool van Hall Larenstein onder begeleiding van mierenexpert de heer Mabelis de ecocorridor Zwaluwenburg geïnventariseerd. De aandacht gaat vooral uit naar bosmieren. In de circa een kilometer lange corridor zijn alle nesten van de kale rode bosmier gekarteerd. Op basis van een vergelijking van de kaartbeelden uit de verschillende onderzoeksjaren kan de kolonisatie van de ecocorridor gevolgd worden.

Uit het onderzoek blijkt dat de kolonisatie vanuit de aangrenzende bermen en bossen aan de westkant van Natuurbrug Zwaluwenberg snel verliep in de eerste twee jaar. In 2017 heeft weinig tot geen verdere uitbreiding van het leefgebied op de natuurbruggen plaatsgevonden.

Omdat er voldoende mogelijkheden zijn voor nieuwe nesten, ligt de afname in kolonisationsnelheid mogelijk aan de voedselbeschikbaarheid. Rode bosmieren zijn in de eerste plaats afhankelijk van luizenmelk en in de tweede plaats van prooidieren zoals rupsen, kevers enz. Op de natuurbrug ontbreekt het momenteel nog aan hogere bomen. Dit betekent dat er minder luizen beschikbaar zijn waardoor er meer prooi gevangen moet worden om een nest in stand te kunnen houden. Het vangen van prooien kost meer energie en het aanbod is sterk wisselend waardoor uitbreiding van nesten alleen plaats kan vinden indien het aanbod van prooien groot genoeg is. Naarmate de vegetatie zich verder ontwikkelt, zal het voedselaanbod toenemen en wordt verwacht dat beide natuurbruggen op termijn geheel bevolkt worden door bosmieren. Op Natuurbrug Hoorneboeg is tot op heden geen bosmiernest waargenomen. De nesten die in de omgeving zijn gevonden, bevinden zich relatief ver van deze natuurbrug en er zijn minder geschikte biotopen aanwezig tussen de nesten en de natuurbrug, waardoor kolonisatie waarschijnlijk trager verloopt vanuit de omgeving.

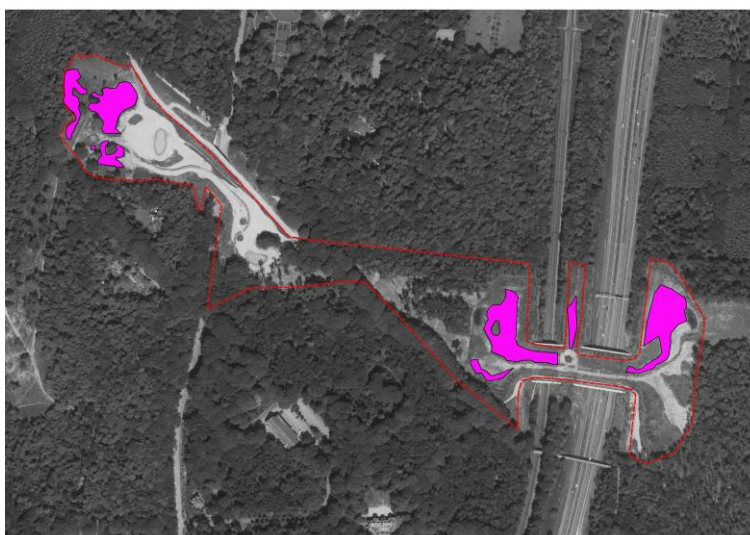
Verspreiding van de kale rode bosmier in en rond ecocorridor Zwaluwenburg.

3. Vegetatie

In 2014 is de eerste vegetatiekartering uitgevoerd voor Natuurbrug Zwaluwenberg. Deze kartering is dit jaar herhaald. Een van de bevindingen is dat struikhei zich goed blijkt te vestigen op en rond deze natuurbrug (zie figuur onder). Daarnaast staat de bosontwikkeling ook niet stil. Op de plekken waar bos zich mag ontwikkelen, is een duidelijke staken-fase waar te nemen. Deze fase bestaat uit bomen die zeer dicht op elkaar staan waarbij de zwakkere uiteindelijk moeten wijken voor de sterkere bomen. Deze fase kan, afhankelijk van de boomsoort, decennia lang aanhouden. In de beoogde heide- en schraalgraslandgebieden worden de bomen regelmatig verwijderd.

De nieuwe natuurbrug Hoorneboeg is in 2016 voor het eerst gekarteerd en is dit jaar nogmaals bezocht. Ondanks de korte periode tussen de twee bezoeken zijn subtiele veranderingen waarneembaar in de vegetatie. Zo zijn de eerste jonge struikhei- en dopheiplanten er al waargenomen.

Dit jaar heeft Christine Tamminga ons ondersteund als vrijwilliger bij de vegetatiekartering. Diverse bijzondere soorten die zij heeft waargenomen zijn zeewolfsmelk, kruisbladige wolfsmelk en hondsviooltje. De zeewolfsmelk is een zeldzame kustplant. Waarnemingen in het binnenland zijn zeer uitzonderlijk. Met aanvoer van grond uit het kustgebied is deze plant op de natuurbrug terecht gekomen. Naar verwachting zal deze soort verdwijnen doordat het zout in de bodem zal verdwijnen en deze soort de concurrentie met andere plantsoorten niet meer aan kan. Kruisbladige wolfsmelk is een tweejarige pionier die ontkiemt op locaties waar het microklimaat voldoende warm. Ook deze soort zal in loop van tijd verdwijnen door de concurrentie van andere vaatplanten. Het hondsviooltje is gebonden aan zandgronden met matig zure bodem en kan een indicator zijn voor een goed ontwikkelde droge heide en schraalgrasland in de ecocorridor.

Actuele situatie voor het vegetatietype struikhei in de ecocorridor.

4. Herpetofauna- onderzoek

Dit jaar hebben zes studenten deelgenomen aan het herpetofauna-onderzoek afkomstig van de hoge scholen van Hall Larenstein en Aeres. Zij hebben in de periode april-juli 2017 op, in en rond de ecocorridor106 hazelwormen geteld. Van 96

dieren is DNA afgenomen. Daarnaast zijn 56 hazelwormen van een chip voorzien, zodat ze bij terugvangst herkend kunnen worden. In deze periode is twaalf keer een dier met een chip teruggevangen. In dezelfde periode is er 186 keer een levendbarende hagedis geteld. Van 134 dieren is DNA afgenomen. In het tv-programma De Kennis van Nu van 7 september jl. is aandacht besteed aan het onderzoek en is het belang van dit soort natuurverbindingen toegelicht (link: <https://www.dekennisvannu.nl/site/media/Grootste-biodiversiteit/6529#>). Hierin is ook te zien hoe DNA wordt afgenomen van reptielen.

De studenten zijn nu volop bezig met het analyseren van hun gegevens. Meer informatie volgt in een volgende nieuwsbrief.

5. Verbreding A27

In het kader van de verbreding van rijksweg A27 zijn dit voorjaar de amfibieën en reptielen in de wegbermen weggevangen en overgebracht naar enkele geschikte plekken in de omliggende natuurgebieden. Door goede samenwerking met RAVON en de aannemer is voorkomen dat het genetisch onderzoek in gevaar kwam en zijn extra dieren gevangen, geteld en DNA-monsters afgenomen. Tijdens het wegvangen van reptielen in de wegbermen zijn er 28 en 60 DNA-monsters verzameld van respectievelijk hazelwormen en levendbarende hagedissen.

6. Camerabeelden

Dit jaar zijn er voor het eerst camera's geïnstalleerd op Natuurbrug Hoorneboeg. Uit de eerste beelden blijkt dat ree, vos, das, haas en konijn de brug al volop in gebruik hebben genomen. Er is ook een 'marter' gesignaleerd waarvan we denken dat het een boommarter is, maar de beelden bieden geen 100% zekerheid. We hopen van deze soort dus betere beelden binnen te krijgen. Het onderzoek ligt momenteel helaas stil omdat de camera's zijn vernield. Er wordt gewerkt aan een oplossing en hopen dan weer het 'faunaverkeer' op de brug te kunnen monitoren.

7. Stagiairs gezocht

8. Planning

9. Colofon

De dominante reebok op de Natuurbrug Zwaluwenberg

Een das op Natuurbrug Hoorneboeg

Voor het onderzoek zijn wij opzoek naar stagiairs die de camerabeelden willen analyseren. Heb jij affiniteit met zoogdieren en volg je een MBO of HBO-opleiding in de richting van natuur of ecologie? Meld je dan aan bij Edgar van der Grift (edgar.vandergrift@wur.nl).

Planning 2017/2018

- Cameraonderzoek zoogdieren op beide natuurbruggen en in de omgeving.
- Tussentijdse resultaten herpetofauna-onderzoek .

Deze nieuwsbrief is opgesteld door:

Alterra: Edgar van der Grift

RPS: Martin Waanders

Reacties kunt u sturen naar:

martin.waanders@rps.nl

